

УДК 347.736

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2021.21.07>**АУКЦІОН ЯК СПОСІБ ПРОДАЖУ МАЙНА БАНКРУТА****Тюріна Юлія Євгенівна,**

аспірантка

(Донецький національний університету

імені Василя Стуса,

м. Вінниця, Україна)

У учасних умовах аукціони в Україні одержали досить широке застосування, однак їхній подальший розвиток стримується недосконалістю правової бази, яка формується безсистемно, за необхідності, унаслідок чого у законодавстві щодо аукціонів наявні суперечності та неузгодженості, відсутній єдиний понятійний апарат. У статті обґрунтовано теоретико-правові положення поняття «аукціон». Установлено, що на законодавчому рівні тлумачення терміну «аукціон» є досить широким та узагальненим, що не дає його чіткого поняття саме у процедурі банкрутства. Голоовну увагу приділено аналізу цивільно-правових визначень поняття «аукціон», проведено аналіз законодавчої термінології щодо аукціонів, співвідношення спільних ознак серед різних видів аукціонів. Сформульовано авторське визначення терміну «аукціон» саме у процедурі банкрутства. Виокремлено спеціальні ознаки аукціону як способу продажу майна у процедурі банкрутства. Наведено переваги Кодексу України із процедур банкрутства перед Законом України «Про відновлення платоспроможності або визнання його банкрутом», який наразі втратив чинність, у частині продажу майна саме на електронному майданчику. Акцентовано, що Кодекс України із процедур банкрутства позитивно впливає на процедуру продажу майна банкрута, оскільки у роботі наведено і проаналізовано судову практику попереднього Закону та актуального Кодексу. Визначено основні принципи діяльності електронного аукціону, переваги електронного аукціону у сучасних умовах. Доведено, що саморегуляція електронного аукціону є досить гнучким інструментом і важливим «запобіжником» непорозумінь між сторонами електронних торгів, що відображається в ефективному захисті від шахрайства і недобросовісної конкуренції.

**Ключові слова:** аукціон, електронний аукціон, торги, продаж, майно, банкрут, банкрутство.

**AUCTION AS A WAY TO SELL PROPERTY BANKRUPTCY****Tyurina Yulia Yevhenivna,**

Graduate Student

(Donetsk National Vasyl Stus University,

Vinnytsia, Ukraine)

In modern conditions, auctions in Ukraine are widely used, but their further development is constrained by the imperfection of the legal framework, which is formed haphazardly, as necessary, resulting in the legislation on auctions there are contradictions and inconsistencies, there is no single conceptual apparatus. The article substantiates the theoretical and legal provisions of the concept of auction. It is established that at the legislative level the interpretation of the term "auction" is quite broad and generalized, which does not give a clear concept in the bankruptcy procedure. The main attention is paid to the analysis of civil law definitions

of the concept of "auction", the analysis of legislative terminology on auctions, the ratio of common features among different types of auctions. The author's definition of the term "auction" is formulated in the bankruptcy procedure. Special features of the auction as a way of selling property in bankruptcy proceedings are singled out. The advantages of the Bankruptcy Procedure Code of Ukraine over the Law of Ukraine "On Restoration of Solvency or Recognition of Its Bankruptcy", which has now expired, in terms of selling property on the electronic platform, are presented. It is emphasized that the Bankruptcy Code of Ukraine has a positive effect on the procedure of selling the bankrupt's property, as the paper presents and analyzes the case law of the previous Law and the current Code. The basic principles of e-auction activity are determined, the advantages of e-auction in modern conditions are determined. It has been proven that e-auction self-regulation is a very flexible tool and an important "safeguard" to avoid misunderstandings between the parties to e-bidding, which is reflected in effective protection against fraud and unfair competition.

**Key words:** auction, electronic auction, auction, sale, property, bankruptcy, bankruptcy.

Продаж майна банкрута має надважливе значення для всіх учасників процедури банкрутства. Із моменту винесення судом ухвали про визнання боржника банкрутом і до відкриття ліквідаційної процедури на ліквідатора покладається обов'язок із оцінки активів боржника та інвентаризації, організація і здійснення продажу майна боржника на аукціоні. Однією з основних причин використання аукціону як способу продажу майна банкрута виступає можливість відчуження майна за максимальною ціною.

Законодавче підґрунтя проведення аукціонів із продажу майна банкрута мають положення Кодексу України із процедур банкрутства (надалі – КзПБ). Поняття «аукціон» також згадується у Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України. Загалом можна стверджувати про відсутність єдиного підходу законодавця до визначення поняття «аукціон», до встановлення порядку проведення аукціонів і деяких інших питань щодо цього способу продажу майна. Саме тому наразі кожний вид аукціонів характеризується своїми, притаманними лише йому, особливостями, що негативно впливає на правозастосувальну практику.

Окрім того, актуальність теми цього дослідження зумовлена недостатністю наукового розроблення проблем правового регулювання аукціонів як способу продажу майна банкрута. Загалом питання аукціонів досліджували такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як М.С. Алябишев, Т.Л. Годорова, О. А. Беляневич, Д.О. Бондаренко, М.В. Присяжнюк, Л.М. Долгополов, О.В. Шерстобітова, та інші. Проте у доктрині права не сформовано єдиного погляду на правову природу аукціону, потребують подальших досліджень їхні видові особливості, специфіка організації і проведення залежно від сфери використання цього способу продажу майна. Зазначене вказує на актуальність обраної теми дослідження.

Основна *мета* цієї роботи полягає у конкретизації ознак аукціону як способу продажу майна банкрута під час процедури банкрутства та у розробленні визначення поняття «аукціон» у стосовно процедури банкрутства.

Вивчаючи питання реалізації майна банкрута, слід звернутися до поняття «аукціон». У різноманітних джерелах вирізняють такі поняття аукціону.

В економічній літературі аукціон визначається як публічний торг для продажу рухомого (акції, облигації та інші цінні папери) і нерухомого (земельні ділянки, будівлі, обладнання, житлові будинки та інше) майна, товарів, ють які мають індивідуальні властивості, під керівництвом спеціальної особи (аукціоніста), який приходить у заздалегідь установлений час у певне місце, причому товари (або їхні зразки)

перед тим виставляються для огляду і вважаються проданими тому покупцеві, який запропонував найвищу ціну [1].

Зокрема М.С. Алябишев визначає аукціон як організаційну форму публічного продажу майна або товарів у визначений час і у встановленому місці. Об'єкт продажу дістається особі, яка запропонувала за нього або найвищу ціну, або ціну, достатню для продавця товару [2, с. 83].

О.П. Калугіна у кандидатській дисертації дає визначення аукціону як специфічної форми ринкових відносин, що характеризується особливим економіко-організаційним механізмом, заснованим на прямій конкуренції, що досягається консенсусом інтересів продавця і покупця, попитом і пропозицією, за яких переможцем стає особа, що запропонувала максимальну ціну під час продажу і мінімальну – під час покупки [3].

В юридичному значенні аукціон (у перекладі з латинської *auctio* – примноження, *auctionis* публ.торги) – це публічний продаж майна, за якого покупцем стає той, хто запропонував найбільш високу ціну [4, с. 20]. Інше поняття зафіксовано у великому юридичному словнику: аукціон (публічні торги) - це публічний спосіб продажу активів із метою отримання максимальної виручки від продажу активів у визначений час і в установленому місці [5].

У національному законодавстві закріплено декілька визначень аукціону. Наприклад, визначення аукціону як публічного способу продажу активів із метою отримання максимальної виручки від продажу активів у визначений час і в установленому порядку закріплено у Податковому кодексі України (п. 14. 1.8., ст. 14) Окрім того, Постанова Кабінету Міністрів № 803 виокремлює поняття «електронний аукціон»: це спосіб відчуження лота, за яким переможцем стає учасник, який під час аукціону в електронній торговій системі запропонував найвищу ціну [6].

Спільним для всіх аукціонів є принцип змагальності між учасниками. Цей принцип знаходить прояв у тому, що учасники аукціону покроково пропонують за наявний лот найвищу ціну під час торгів. Під час змагання між покупцями за право придбати товар виявляється переможець аукціону, яким визнається особа, котра виграла аукціон відповідно до його правил. У цьому випадку об'єкт здобувається переможцем аукціону.

Іншою спільною рисою аукціонів є принцип публічності. Термін «публічність» має декілька визначень, але у контексті теми дослідження його потрібно розуміти як оприлюднення і публічне представлення інформації щодо лоту, продаж якого здійснюватиметься на електронному майданчику.

Відповідно, придбання майна на аукціоні можна трактувати як придбання майна саме на публічних, відкритих торгах.

Зокрема, аналіз зазначених понять дає змогу ідентифікувати цей процес продажу майна у загальному його розумінні.

Питання про продаж майна саме у процедурі банкрутства шляхом проведення аукціону регулюється Кодексом, що містить новелу, оскільки у ньому врегульовано єдиний спосіб продажу майна шляхом його продажу на електронному майданчику [7]. У цьому аспекті КзПБ має значні переваги перед Законом України “Про відновлення платоспроможності або визнання його банкрутом” (надалі – Закон), який наразі втратив чинність.

Відповідно до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом” продаж майна банкрута регулюється статтею 44, якою було передбачено, що після проведення інвентаризації та оцінки майна ліквідатор здійснює продаж майна банкрута у такі способи: проведення аукціону

і продаж юридичній або фізичній особі. Закон про відновлення платоспроможності виокремлював такий “живий” аукціон, який проходив за присутності всіх заявлених учасників та організатора, та аукціон, реалізація майна якого здійснювалася за допомогою електронного майданчику [8]. На жаль, на практиці кожний із цих способів мав вади, оскільки створював можливості для зловживань і фальсифікації продажу, для так званого “продажу голосів учасників зацікавленим особам”. Наприклад, під час “живого аукціону” той, хто торгує міг завчасно організувати проведення аукціону таким чином, щоб особи, які мали законне право і намір взяти у ньому участь, фізично не змогли потрапити до місця проведення аукціону. Це можна було зробити тоді, коли організатором аукціону зазначалась одна адреса проведення аукціону, а фактично він проводився за іншою, чим досягалось виключення “зайвих учасників”. Аналогічних прецедентів із судової практики наразі вистачає.

Зокрема, прикладом негативної судової практики є справа № 910/24550/13 про визнання ПАТ “Київський ювелірний завод” банкрутом. Статтею 42 Закону України “Про відновлення платоспроможності або визнання його банкрутом”, який був чинним на час виникнення цих правовідносин, зазначено, що майно банкрута (предмет забезпечення) не залучається до складу ліквідаційної маси і використовується тільки для задоволення вимог кредитора за зобов'язаннями, які воно забезпечує. Дозвіл заставних кредиторів на продаж майна був відсутнім. Більше того, ухвалою суду від 10 січня 2017 р. було заборонено ліквідатору ПАТ «Київський ювелірний завод», міжнародній універсальній товарно-сировинній біржі “ЕПСІЛОН” та будь-яким іншим особам уживати будь-яких заходів, спрямованих на відчуження майна боржника до завершення розгляду апеляційних скарг [9]. Незважаючи на все вищезазначене, аукціон відбувся 13 січня 2017 р. за недійсною адресою.

У судовому порядку, а саме ухвалою господарського суду міста Києва від 13 березня 2019 р., було визнано недійсним результат повторного аукціону із продажу майна ПАТ “Київський ювелірний завод”.

Оцінюючи новелу КзПБ щодо проведення аукціону із продажу майна банкрута тільки на електронному майданчику, можна стверджувати про її актуальність та достатню досконалість. Такий спосіб продажу майна банкрута зводить до мінімуму корумпований фактор. Зокрема, під час реєстрації учасників на електронних торгах жодний учасник не володіє інформацією щодо кола зареєстрованих осіб, які братимуть участь в аукціоні. Ця інформація відображається у центральній електронній базі та гарантує цілковиту анонімність усіх учасників.

Принципами діяльності електронної торгової системи є загальна доступність, недискримінаційність, гарантування рівного права і доступу до інформації усім бажаним, а під час обміну і збереження інформації і документів – забезпечення непорушності відомостей про учасників під час проведення аукціону та їхньої конфіденційності до моменту завершення аукціону. Для забезпечення принципів діяльності електронної торгової системи важливу увагу приділено можливим випадкам шахрайства і недобросовісного використання системи.

Таким чином, реалізація майна боржника на електронних аукціонах відповідає загальній тенденції міжнародного ринку продажу майна на конкурентних, відкритих і загальнодоступних засадах. Створення належних умов для організації і проведення продажу майна є запорукою вдосконалення правового інституту банкрутства.

Отже, Кодексом із процедур банкрутства і Постановою Кабінету Міністрів України від 2 жовтня 2019 р. № 865 встановлено процедуру продажу майна в електронній

торговій системі, яка здійснюється через електронні торгові майданчики. Вони, у свою чергу, дозволяють забезпечувати:

1) можливість пошуку інформації за датою розміщення оголошення, датою проведення аукціону, видом майна, ціною, номером лота, місцезнаходженням майна, найменуванням боржника і замовника аукціону;

2) можливість анонімного цілодобового перегляду, копіювання і роздрукування інформації на основі поширених веб-оглядачів і редакторів без потреби застосовувати спеціально створені для цього технологічні і програмні засоби, без обмежень і стягнення плати;

3) отримання, автоматизоване розміщення, передача інформації і документів;

4) користування сервісами з автоматичним обміном інформацією;

5) вільний доступ до аукціону всім учасникам і можливість здійснювати перегляд проведення аукціону в онлайн-режимі всім зацікавленим особам.

Із прийняттям Кодексу про процедуру банкрутства платформа із продажу майна на електронному майданчику передбачає максимальну «прозорість». Замовник аукціону забезпечує доступ до відомостей про майно, що підлягає продажу, а також можливість ознайомитись із майном за його місцезнаходженням. Доступ до такої інформації в електронній системі є безоплатним і вільним. У системі організатор обов'язково публікує протокол торгів. Таким чином, у системі відобразатиметься весь перебіг аукціону: хто, коли, які подавав ставки, виграв і став переможцем на аукціоні. На електронному майданчику проводиться ідентифікація учасника, коли останній сплачує гарантійні внески за участь в аукціоні. А кваліфікацію переможця у системі проводять вже після завершення аукціону.

Отже, норми чинного КзПБ спрямовані на вирішення численних проблем, які накопичились у сфері продажу майна банкрута. До того ж різноманітні нововведення, що діють із набуттям чинності Кодексу, вже сприяють покращенню бізнес-клімату, підвищенню рівня конкуренції і дозволяють залучити як вітчизняні, так і іноземні інвестиції задля розвитку різних сфер суспільного життя. Така реформа у законодавстві банкрутства дає змогу Україні покращити позиції «Захист інвесторів» у рейтингу Doing Business. Введення нових, юридично обґрунтованих та ефективних механізмів здійснення електронного аукціону є свідченням запровадження модернізованої та вдосконаленої системи регулювання суспільних відносин у цій сфері.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що аукціону притаманні такі спеціальні ознаки цього способу продажу майна під час процедури банкрутства, як:

- проведення продажу у формі електронних торгів;
- максимальна прозорість;
- доступність усіх бажаючих брати участь в аукціоні.

Таким чином, можна дати визначення аукціону як способу продажу майна банкрута: аукціон у процедурі банкрутства – це публічний спосіб продажу майна боржника, за якого майно (лот) купується переможцем аукціону за найвищою ціною і за спеціально встановленими правилами на електронному майданчику, у визначені дату і час.

Ураховуючи сучасну прогресивну динаміку України у бік діджиталізованої практики світової спільноти, перехід на електронну систему продажу дозволить більш ефективно і прозоро реалізовувати майно, унаслідок чого такий спосіб продажу призведе до відчутного покращення бізнес-клімату у нашій країні.

### Список використаних джерел:

1. Борисов А.Б. Великий економічний словник. Москва : Книжковий світ, 1999. 895 с.
2. Алябишев М. С. Особливості укладення договорів на аукціоні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. НДІ приват. права і підприємництва Акад. правов. наук України. Київ, 2009. 5 с.
3. Калугина О.П. Аукционы, их сущность, ценообразование и совершенствование функционирования: Дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.01. Воронеж, 2000. 191 с.
4. Рязанова О.С. Угоди, укладені на торгах: правова природа, порівняльний аналіз. Електронний ресурс: <http://www.onlinescience.ru/userfiles/file/6nmgvj5e2g5ks1rkxbeem6wprnsvh6kmr.pdf>
5. Баулін Ю. В. Аукціон (публічні торги). Великий енциклопедичний юридичний словник. Ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Юрид. думка, 2007. С. 550.
6. Порядок відчуження об'єктів державної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 р. № 803. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/803-2007-%D0%BF#Text>
7. Кодекс України із процедур банкрутства : Закон України від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII. *Офіційний вісник України*. 2019. № 34. (Зі змінами).
8. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14 травня 1992 р. № 2343-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 31. Ст. 440. (Втратив чинність; у редакції від 16 жовтня 2011 р.)
9. Ухвала Київського апеляційного господарського суду від 10 січня 2017 р., судова справа № 910/24550/13. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/64197887>